

Sigfred Holthe, småfilmer og turner

Av Jørgen Holthe

I dag går mange rundt med et avansert filmkamera i baklomma eller veska. Og sånn har det vært i noen år. Det er nesten rart hvor fort vi har vennet oss til å ha telefon, foto- og videokamera, leksikon, dagbok, kalkulator, værstasjon, bibliotek, bank, avtalebok, lommelykt osv. med oss hele tiden – i form av en smarttelefon. Barnebarna våre syns ikke at dette er noe å bråke med. De har jo vokst opp med det. De tekster, surfer, «Snap'er», «Facer» og filmer nesten fra barnehagestadiet av. Det går knapt en time uten at det tikker inn et nytt «mesterverk» på smarttelefonen. Det har blitt så vanlig at vi nesten ikke gidder å sjekke. Sånn var det ikke da vi var små....

På 1930-tallet ble det mulig for folk flest å lage egne filmer. Det startet i USA, der Kodak sto bak oppfinnelsen av 8-millimeter småfilm. Ideen fenget og ble raskt spredt til hele

verden. Prisen på utstyret var overkommelig, og de fleste som plukket opp småfilmingen, hadde et avslappet forhold til oppfinnelsen. De filmet familiære begivenheter og nøyde seg med det, akkurat på samme måte som de benyttet fotoapparatet. Men det var populært likevel! Bare det å se seg selv på et filmrullet var en stor opplevelse den gangen. Når en ny film skulle vises, ble slekt og naboer invitert: – Av med lyset! Og var det lyst ute, måtte vinduene dekkes med ulltepper eller mørke gardiner. Dette var stor stas, rett og slett en begivenhet. Det vanket godord til den entusiastiske filmamatøren, selv om filmen ofte var både kaotisk og rar. Selve filmframvisninga kunne bli en langtekkelig affære. En liten filmspole varte i tre minutter, så måtte lyset på og filmen spoles tilbake. Var det mange ruller som skulle vises, sovnet de minste og de eldste ganske raskt.

Men det var en del som tok filmhobbyen litt mer på alvor. Små filmruller ble redigert, mislykkede scener ble klippet bort, tekster kom på plass, og filmrullene ble satt sammen i større spoler. Filmopplevelsen ble bedre. Hadde mannen bak kameraet i tillegg satt seg inn i de viktigste filmtekniske knepene, ble resultatet riktig så godt.

Filmframviser Bolex Pallard – anskaffet ca 1954.

Sigfred Holthe i fargehandelen.

Sigfred Holthe – Siggen blant venner – hadde i lange tider lagt turen forbi byens foforretninger og kastet lange blikk etter de utstilte smalfilmapparatene. Men fortsatt var prisene stive for en som hadde en vanlig butikjobb. Det måtte spares. Arbeids-plassen hans var Trondhjems Farvehandel i Kongens gate 11, like ved Torget. Der hadde han jobbet siden 1927, og avanserte etter hvert til butikksjef. Jeg husker ennå synet av det klassiske butikklokalet. Flislagt gulv, høyt under taket, malingsbokser og alt til faget henhørende sirlig plassert i

hyllene, kombinert med en diskret lukt av linolje og lakk.... Og bak disken sto seks-syv hvitfrakkede ekspeditører – parat til å dele sin fagkunnskap – med utsøkt høflig kundebehandling.

En høstdag i 1939 kom Sigfred Holthe hjem med en kostbar skatt. Han hadde skrapt sammen nok penger til et enkelt, men godt 8-millimeter kamera fra Kodak. Det ble starten på en hobby som skulle følge ham livet ut.

Hva er smalfilm?

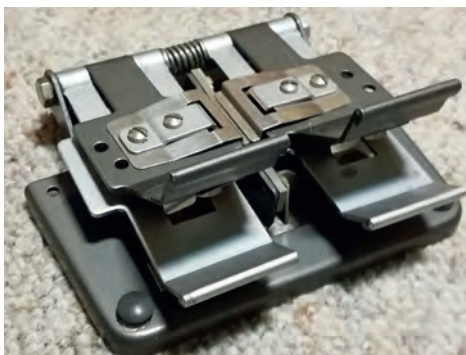
16mm ble lansert så tidlig som i 1923 og var det første amatørformatet, men det var kostbart. Det var da også kostnadene som framskyndet utviklingen av 8mm-formatet. 16mm-formatet var vanlig på 50-60 tallet som undervisningsmedium i skoler, universiteter, blant naturfotografer etc.

Til venstre: 8 mm smalfilm. Til høyre: Filmformater – 8 mm og Super 8.

8mm-formatet tok utgangspunkt i at man splittet en dobbeltperforert 16mm i to. Dette ble gjort under fremkallingen. Formatet ble introdusert av Kodak i 1932. Når man filmet, ble en 16mm-film lagt i kameraet. Man filmet først på den ene halvdel, og snudde så spolen for så å filme på den andre. Dette kunne være en krevende øvelse ettersom «snuoperasjonen» måtte skje i mørke for å unngå skjemmende lysflekker på filmen. Andre navn for formatet er Standard 8mm, Normal 8mm, Split 8mm eller bare 8mm.

Senere kom Super 8 og Singel 8-formatene, et stort framskritt. Selv om filmbredden fortsatt var 8mm, ble perforeringshullene gjort mindre, og billedflaten ble dermed hele 35% større enn standard 8mm. Det var Kodak som patenterte Super8-formatet og den praktiske lystette kassetten. Fuji-film lanserte en konkurrerende kassettløsning for Super8-formatet. Single 8-kassetten lignet på musikkassetten i oppbygging og var i følge fagfolk en bedre løsning. Men det var altså Kodak som vant «systemkrigen».

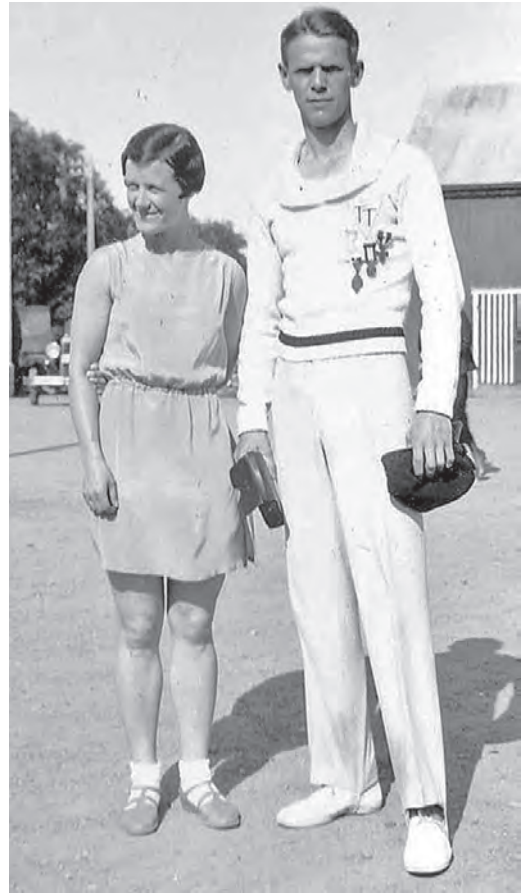

Spliseapparat - 8 mm til venstre og Super 8 til høyre.

Turn og moro

Venner og familie måtte også stille opp som statister i Siggens filmer. Familie- og vennefester var kjærkomne tema, men ganske fort forsøkte han å lage en rød tråd i filmene sine. Vennekretsen besto blant annet av karer fra Trondhjems Turnforening, og flere av disse hadde komiske kvaliteter. Dette resulterte i noen fornøyelige slapstick-scener – tydelig inspirert av Chaplin. I en av disse filmene er det filmfotografen selv som trår til som skuespiller. Vi befinner oss i et tilnærmet arabisk harem, og Siggen gjør et tappert forsøk å gestalte en haremskvinnes forskjellige kvaler, inkludert en mystisk dansescene.

Edith og Sigfred Holthe var ivrige turnere, begge fungerte i perioder både som ledere og instruktører, og deltok med liv og lyst i alt som skjedde i Turnhallen i Prinsens gate. Det var da også turninteressen som i sin tid førte dem sammen. De ble kjent under en turnfest i 1925, men det skulle gå 10 år før de kunne gifte seg. Det var som kjent harde tider, men da de like etter bryllupet flyttet inn i leiligheten i første etasje i Olav Hammervolds firemannsbolig i Kong Inges gate 43, var et viktig mål nådd: Egen bolig! Det gikk ennå sju år før de fikk barn. Den 26. september 1942 kom Eli Sophie. Da Edith tok med sin førstefødte hjem fra Stiftelsen, fortalte hun jordmor at hun kom tilbake om tre år. Og det gjorde hun nesten på dagen, og artikkelforfatteren så dagens lys.

Kretsturnstevnet i Verdal 1934. Øverst: Edith og Siggen. Nederst: Turnpyramide. Siggen er venstre mann på toppen.

Artikkelforfatteren med Siggens aller første småfilmkamera.

Med interessen for turn fikk Siggen stadig nye filmmotiver. Det er ikke få meter med film som er viet livet i Turnhallen. I tillegg til filmer fra treningskvelder og konkurranser, ble utallige turnstevner i inn- og utland festet til filmrullene. Trondheims Turnforening markerte sitt 150-års jubileum i 2008. Tre år tidligere overlot jeg turnfilmene til foreningen, 15 filmer fra 1946 til 1987, alle filmene grundig redigert og tekstet. I skrivende stund vet jeg ikke om filmene er blitt vist eller digitalisert, men jeg regner med at de er tatt godt vare på.

Livet på toppen av Blussuvoldsbakken

Like ved Kvilhaugen gård var det godt å bo, både for barn og voksne. Landlig og fritt, med store hager, lite trafikk, og kolonialbutikker noen steinkast unna. Den nærmeste butikken lå i Kong Inges gate 35 og var først drevet av familien Bakken, deretter overtok Aasta Krogh og hennes mann. En annen hyggelig butikk var butikken til Anna Moe, på hjørnet av Blussuvoldsbakken og

Nizo Helimatic – anskaffet ca 1954. Til høyre ser vi hvordan filmen måtte tres for hånd. Det måtte skje i mørke for å unngå lys på.

Til høyre ser vi Kvilhaugen gård. Pilen peker på huset artikkelforfatteren vokste opp i. Nederst i bildekanten ser vi litt av Volkswagen-forhandleren Grendahl Auto's anlegg.
Foto: Widerøes Flyveselskap juni 1960/NTNU UB.

Strindveien, i Strindveien 53. Hun brukte dressjakke og slips, noe vi ungene syntes var spennende! På slutten av femtitallet overtok tre kamerater eller brødre fra Vestlandet butikken. Når de kjørte ut varer om ettermiddagen, satt alle tre foran i den nye VW-pickupen, tydelig fornøyde med tingenes tilstand.

Da Edith og Siggen flyttet til Kong Inges gate, fikk de høre av slekt og venner at de ikke måtte regne med særlig mange besøk. Det var jo altfor langt ute på landet! Riktignok var det et stykke å gå til jobben i midtbyen, Siggen til farvehandelen og Edith til Holbæk

Erichsens bok- og papirhandel ved Ravnkloa, men det unge paret var i topp form. Ikke nok med at de gikk eller sprang til og fra jobben, de dro hjem i den lange matpausen også, opp Brobakken, passerte Kristiansten festning og opp Blussuvoldsbakken. Og tilbake igjen. Fire ganger pr. dag. For å være ærlig, mistenker jeg dem for å benytte trikken en gang i blant. Singsakertrikken sin rute gikk fra Asbjørnsens gate og ned til Jernbanestasjonen. Senere ble linjen lagt i en sløyfe forbi Lærerhøgskolen. Samtidig hadde Tyholtbussen kommet i gang, og den hadde holdeplass rett ved huset vårt.

Eli og jeg har begge hatt gleden av å se oss selv på film helt fra spedbarnstadiet. Der var Siggen akkurat like forutsigbar som alle andre fedre med filmkamera. Vi var knapt tre uker gamle på de første opptakene. Nabobarna og lekekameratene våre ble selvsagt trukket inn i Siggens filmarbeid. Jeg innbiller meg at de fleste syntes det var stas. Det var i alle fall stas at filmframvisning ble et fast innslag i bursdagene våre. I tillegg til scener fra lek og moro hvor vi alle var mer eller mindre frivillige skuespillere, ble det vist tegnefilmer og spenningsfilmer. Filmen om en manns kamp med en krokodille huskes med skrekkblandet fryd. Da vi ble litt større, syntes vi det var pinlig å se oss selv på film.

Eli Sofies filmdagbok

Filminteressen ble stadig sterkere. Siggen kjøpte bøker om emnet, abonnerte på fagtidsskrifter og meldte seg inn i Trondhjems Kameraklubb, smalfilmgruppen. På møtene viste medlemmene fram filmene sine, det ble utvekslet ideer, og man diskuterte tekniske nyvinninger og

andre saker vedrørende faget. Foreningen arrangerte konkurranser, og filmen om store-søster Eli vant førstepremien i 1950. Den het «Eli Sofies Filmdagbok» og var en grundig dokumentasjon av et barns oppvekst på Snaustrinda. Et par år senere fikk han premie for filmen «Lillebrors verden». Filmen starter i Kong Inges gate, hvor kompisgjengen hjelper til med tråbilen. Etter hvert danner tråbilen en rød tråd i en liten gutts fascinasjon for biler. Som noen av Årbokas lesere kanskje har sett, ble deler av akkurat denne filmen brukt som en interessevekker for prosjektet «Trondheimsveien» våren 2017. Dette skriver produsenten Spætt film om prosjektet: *«Trondheimsveien» er en filmatisk og musikalsk reise gjennom byen vår, Trondheim. Filmen skal ha premiere på filmfestivalen Kosmorama i 2018. Vi skal med utgangspunkt i tidligere ukjent filmarkiv og private opptak gi et personlig og nært innblikk fra en annen tid. Historier fra kjente og ukjente stemmer skal ta oss tilbake til fortidens Trondheim og vil vise framveksten av den moderne byen vi lever i idag.*

Fra Lillebrors verden – filmet i 1952.

Eli og Jørgen på vei til «eksamen»
(skoleavslutning) på Berg skole i 1953.

Fra Klassefilmen – filmet i tidsrommet 1952 - 1959. Framføring ved skoleavslutning. Fra venstre Eirik Tønne, Jørgen Holthe, Hans Kristian Lian og Martin Sølberg.

Klassefilmene

Noe som vakte en viss oppsikt, var Sigfred Holthes utrettelige oppfølging av Elis og min skolegang – fra første til sjuende klasse på Berg skole. Klassefilmene var et tålmodighetsprosjekt, og han må ha bedt seg fri fra jobben mange ganger i denne perioden, som strekker seg fra 1949 til 1959. De fleste som hadde filmkamera den

gangen, tok det i alle fall fram 17. mai og julaften, men Siggen stilte opp fra første skoledag, var med på det vi kalte eksamen, arrangerte skirenn og møtte opp i sløydsalen. Jeg var ikke så glad i mat den gangen (det har bedret seg), men Siggen stilte opp i skolekjøkkenet selv om jeg ikke deltok. Han viet alle klassekameratene våre like stor plass. Dermed ble filmen interessant for alle som fulgte disse elevene. Klassefilmene ble vist like før sommerferien etter tredje og sjuende klasse, til stor begeistring for foreldre, tanter, onkler, besteforeldre, lærere og elevene selv. I ettertid har jeg fått digitalisert min klassefilm, og et stort flertall av klassekameratene skaffet seg en kopi. Vi hadde forresten et treff på daværende Scandic Hotell, Moholt i 1984 for et gjensyn, både med hverandre og klassefilmen. Og Siggen styrte fremvisningen med sikker hånd. Han var 77 år på det tidspunktet, og så fortsatt ut som en turner.

Byens originaler

I Danielsveita mellom Trondhjems Farvehandel og Haldor T. Husbys jernvarehandel vanket det flere av byens originaler daglig. Det var ganske stor variasjon dem i mellom. Noen var temmelig tørste, andre falt utenfor av forskjellige grunner, men alle framsto som harmløse og bidro på sin måte til bybildet. Det var nettopp i Danielsveita Sigfred Holthe kom i kontakt med karene. Det utviklet seg et tillitsforhold, og de fleste sa ja til å bli med på et filmprosjekt. «Byens originaler» ble en interessant film som gir et glimt av noe som forlenget er forsvunnet. Flirop, Gotten, og Den evige student hadde vel raskt havnet i en velmenende institusjon i våre dager. En scene fra filmen

er tatt opp på gårdsplassen i Kong Inges gate 43. Fillepelleren Flirop hadde kommet med sekken sin og var såre fornøyd med fangsten, inkludert en bitte liten knert fra filmskaperen.

En av byens originaler – Flirop – er fornøyd med dagens fangst av filler. Filmet ca 1950.

Bøker og malerier fylte veggene i barndoms-hjemmet. At det var mange bøker, var ikke så rart, ettersom begge mine foreldre leste mye, og Edith jobbet i en bokhandel. Dette med malerier var heller ikke så merkelig. Begge var glad i kunst, dessuten hadde Siggen daglig kontakt med de mange kunstmalerne som vanket i fargehandelen. Den mest produktive av dem alle var Arthur Meyer. Han hentet særlig sine motiver fra byen, og hvor mange ganger han malte Domkirken, den gamle Bybro og Vor Frues kirke visste han vel ikke selv en gang. Men maleriene solgte godt, og det var det viktigste. Kontakten med kunsten og kunstnerne trigget en ny filmide, og snart var Siggen i gang med filmen «Skapende hender». Her fikk han innpass i flere av de mest kjente kunstmalerens atelierer, og filmen viser på en god måte arbeidsprosessen. Som et kuriosum kan jeg nevne at hver gang denne filmen ble vist hjemme, var jeg ekstra interessert. En av kunstnerne benyttet seg av en levende kvinnemodell – uten klær, må vite! Ja, det var troskyldige tider...

I tillegg til klassefilmene var det «Trondhjemsfilmene» som skulle bli den mest omfattende, også det et prosjekt som gikk over flere år. Formålet var rett og slett å filme gatestubber, bygninger og strøk som sto i fare for å bli revet. Siggen fulgte godt med, og var ute i god tid for å sikre seg opptak før rivingen var et faktum. For å skape litt liv i opptakene, allierte han seg med vennen Paul Kyvik. Paul stilte opp, og ruslet inn og ut av veiter og gårdsrom med vannpost, og bidro på en grei måte til å skape liv i noe som like gjerne kunne vært en lysbildeforestilling. Denne filmen skapte interesse, og ble vist i mange fora.

Fra «Skapende Hender» filmet 1951-1955.
Harald K. Stabell.

Fra Trondheimsfilmen som ble filmet i perioden
1953 til 1970. Matteselgere på Martnan.

Filmforedrag

Det hefter seg noe merkelig ved disse framvisningsoppdragene, eller filmforedragene. Han var faktisk litt motvillig, og måtte av og til overtales. Han fortalte meg at det ikke handlet om sjenanse eller frykt for at filmene ikke skulle holde mål. Før han dro på et oppdrag, gikk han nøye gjennom den aktuelle filmen, sjekket filmskjøtene og lot filmen løpe gjennom et rent tøystykke for å fjerne støv. Men han var likevel engstelig for at filmen skulle ryke under framvisningen, med påfølgende forsinkelse og plunder. I tillegg ble filmen mer og mer slitt - og det fantes jo ingen ekstra kopi. Det hendte at filmen røyk, og da måtte lyset på og filmen skjøtes sammen igjen. Siggen hadde ikke bil, og måtte hentes eller ta en drosje med framviser, lerret, høyttaler og båndopptaker – alt i alt et arbeidskrevende oppdrag.

Han var opptatt av lyd, og fant passende musikk til de forskjellige scenene. For å få lydinnslagene akkurat på rett sted i filmen anskaffet han et sinnrikt og dyrt opplegg

– et wiresystem som koblet båndopptaker sammen med framviser, hvor hastigheten på lydbåndet styrte hastigheten på framviseren. Det fungerte ganske bra. Hvordan han hadde tatt i bruk dagens fantastiske digitale muligheter, kan man gjerne spekulere i.

– og så kom videoen...

På midten av åttitallet ble det første virkelig hendige videokameraet introdusert for privatmarkedet. Da hadde smalfilminteressen allerede vært på tilbakegang. I 1988 kjøpte Siggen sitt første – og siste – videokamera. Han var da 81 år gammel. Synet var ikke som før, ellers var han i fysisk bra form. Han brukte meg som innkjøpskonsulent, men da han fikk det nye kameraet i hendene, var det slutt. Han så på de små knappene, ristet på hodet og sa at jeg kunne bruke det «til å begynne med».

Det ble aldri noe av at han tok skrittet over i videoens vidunderlige verden. Han hadde dessuten problemer med å innse at man kunne få inntil tre timers spilletid, fargefilm

og synkron lyd inn på en liten kassett. Det hjalp heller ikke at systemet het Video8. Smalfilmperioden var over for Siggen.

Sigfred Holthe hadde mange drømmer som filmskaper. Drømmen om å klatre opp i en av radiomastene på Tyholt for å filme Strinda, Trondheim og de andre nabokommunene ble aldri realisert. Jeg vet ikke hvorfor, men det var jo veldig høyt!

Sigfred og Edith Holthe bodde i Kong Inges gate til 1974, og tilbrakte resten av sine år på Byåsen. Siggen døde i 1997, 90 år gammel, mens hans kjære Edith døde i 2005. Hun ble 98 år.

Filmen om byoriginalene er lagt ut på YouTube – www.youtube.com. Der er også litt fra noen av Sigfred Holthes andre filmer. Filmene finnes ved å søke etter navnet Jørgen Holthe i YouTube.

Når ikke annet er nevnt, er bildene utlånt av Jørgen Holthe.

Jørgen Holthe, f. 1945, har bodd på Stjørdal siden 1970 og har arbeidet i Stjørdalens Blad i 27 år med salg som hovedoppgave.

Edith og Siggen ca. 75 år.